

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 4375
DOLNOŚLĄSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. ŚW. JERZEGO

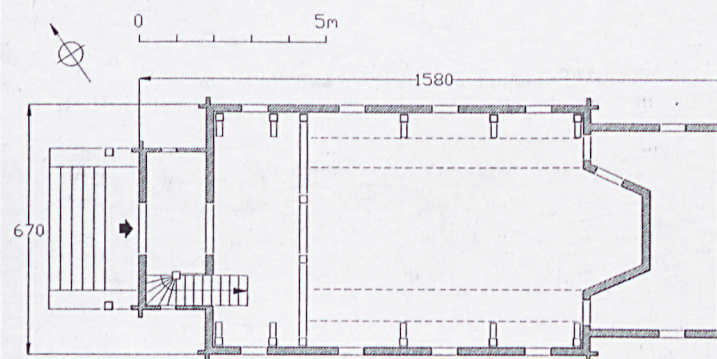
2. Czas powstania

pierw. XV w.; renow. 1789 r;
obec. pocz. XX w.

3. Miejscowość

KROMNÓW

11. Zdjęcie, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

w centrum wsi, na zboczu, po pd. stronie
szosy;
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo jeleniogórskie
gmina Stara Kamienica

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Krommenau (Crommenau) Kr. Hirschberg;

7. Przynależność administracyjna 1.04.1975 r

województwo wrocławskie
powiat Jelenia Góra

8. Właściciel i jego adres

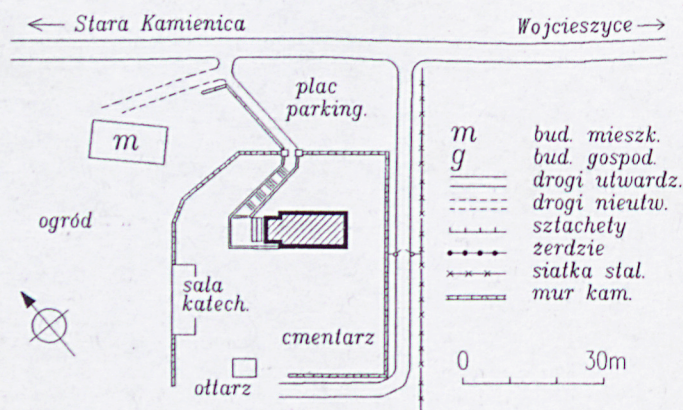
parafia rzym.-kat. pw. św. Antoniego
Padewskiego w Kopańcu, Kopaniec 27 a
58-512 Stara Kamienica
tel.: 075/751-42-17

9. Użytkownik i jego adres

J.W. ;

10. Rejestr zabytków

nr 1409 data 23.09.1965r.
A/456/1409

Wieża po raz pierwszy wzmiankowana źródłowo w Liber Fundationis Episcopatus Vratislaviensis w l. 1303–13, jako Crumnów. Pierwszymi jej właścicielami byli von Czeisbergowie. Od 1374 r. Kromnów w posiadaniu Schaffgotschów. Nie zachowały się żadne informacje o fundacji kościoła. Wiadomo natomiast, że w 1552 r. pierwotny kościół katolicki został przejęty przez ewangelików i w ich rękach pozostawał do czasów rewindykacji, w r. 1654. Pierwotna budowla była murowana z kamienia, z 2-przęsłowym, sklepieniem krzyżowo-żebrowo prezbiterium i z wydłużoną 4-boczną nawą, dach wieńczyła drewniana sygnaturka. Wg sprawozdań z wizytacji kościelnych budowla już w XVII w. była w złym stanie. W 1789 r. hrabia Nepomuk Schaffgotsch podjął w porozumieniu z cystersami z Cieplic decyzję o renowacji kościoła. Prace powierzył pracującemu dla Schaffgotschów budowniczemu – Johannowi Georgowi Rudolfowi, który sporządził projekt i kosztorys. Oprócz remontu i renowacji kościoła Rudolf zaopatrzył go w wieżę zdrewnianym hełmem. W 1833 r. Kromnów stracił rangę parafii a kościół stał się filią kościoła w Wojcieszycach. Pierwotna budowla spłonęła prawdopodobnie na przeł. XIX i XX w., na jej gruzach zbudowano na pocz. XX w. dzisiejszy drewniany kościółek.

SYTUACJA. Kromnów — duża wieś łańcuchowa, wzmiankowana od 1343 r., położona na wsch. krańcach Pogórza Izerskiego, między Wysoczną Rybnicy i Grzbietem Kamienickim na pd. oraz Obniżeniem Starej Kamienicy na pn. Miejscowość rozciąga się w kierunku południkowym, w dolinie potoku, prawego dopływu Kamienicy. Zabudowania wsi zgrupowane są po obu stronach, biegnącej równoległe do cieku, bocznej szosy, łączącej Wojcieszycę i Pakoszków z Kromnowem i dalej, ze Starą Kamienicą — siedzibą władz gminnych.

Kościół znajduje się w centrum wsi, na zboczu łagodnego wzniesienia, po pd. stronie głównej drogi przez wieś (szosy Wojcieszycę — Stara Kamienica). Budowla zajmuje niewielką część rozległej parceli, której regularny, zbliżony do kwadratu kształt, wyznacza niskie ogrodzenie murowane z kamienia. Do bramy, którą zlokalizowano w pn. odcinku muru wiedzie od szosy utwardzona droga, która za bramą przyjmuje postać kilku biegów betonowych schodów, kończących się podestem przed wejściem do kościoła. Teren na pd. od budowli kościelnej zajęty pod stary cmentarz, który powiększono współcześnie dalej na pd., łącząc obie części przez wyburzenie zach. fragmentu muru pd.; na granicy obu części wzniesiono kamienną współczesną kaplicę. Przy zach. odcinku muru, na pd. od kościoła, wzniesiono współcześnie drewnianą salkę katechetyczną.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. *Ściany zewnętrzne.* Konstrukcja drewniana zrębowa; ściany z czworobocznych bali, o przekroju prostokątnym, w korpusie budowli zwęgłowane z ostatkami na obłap prosty; belki kruchty połączone z belkami korpusu węglami w jaskółczy ogon. Drewniane ściany budowli posadowione są na kamiennej podmurówce, o zmiennej wysokości, warunkowanej ukształtowaniem terenu; tworzą ją mury poligonalne, z dużych nieregularnych, z grubsza obrobionych ciosów kamiennych. Szczyty ścian wsch. w konstrukcji szkieletowej, oszalowane olistwowanymi deskami w pionie.

Ściany wewnętrzne. Od wewnątrz ściany konstrukcyjne oszalowane częściowo deskami w pionie (do wys. 150 cm), które stanowią rodzaj boazerii; ściana wsch., oddzielająca zakrystię i apsydę prezbiterium w konstrukcji szkieletowej, oszalowanej deskami w poziomie.

Sklepienia i stropy. Stropy drewniane belkowe, odeskowane alternacyjnie wysuniętymi i cofniętymi deskami, w nawie z wydatnym zaskrzynieniem wspartym na przyściennych słupach dłuższych ścian korpusu z mieczami. Pod emporą muzyczną strop belkowy nagi.

Wieżba dachowa. Konstrukcja drewniana, krokwiowa; krokwie z przypustnicami wsparte na oczepek i ostatkach belek stropowych oraz na dwóch rzędach zmieczowanych wewnętrznych słupów przyściennych.

Pokrycie dachowe. Pokrycie dachów kruchty, nawy i zakrystii stanowi gont; hełm sygnaturki kryty blachą.

Posadzki i podłogi. W kruchcie posadzka z dużych kamiennych płyt kwadratowych (prawdopodobnie pozostałość po starym kościele gotyckim); w nawie posadzka ceramiczna, z cegieł, ale dwa rzędy ławek na podestach drewnianych z desek; nieznacznie podniesiona podłoga prezbiterium i zakrystii oraz podłoga empory muzycznej także drewniana, deskowa.

Schody. *Schody zewnętrzne.* Przed wejściem do kościoła szerokie, jednobiegowe proste schody granitowe, ujęte po bokach w kamienne mury, stanowiące przedłużenie podmurówki kościoła.

Schody wewnętrzne. W pd. narożniku kruchty usytuowano wąskie, strome schodki na emporę muzyczną — drewniane zabiegowe, z zabiegiem dolnym i giętą poręczą na słupkach, o stopniach z noskami.

Otwory. *Otwory okienne* małych rozmiarów, ujednolicone, przepruwające regularnym rytmem surowe ściany budowli i stanowiące podstawowy element ich artykulacji; czworoboczne, w proporcjach prawie kwadratowe; węgarki z pionowych prostych belek, w nich okna krosnowe, jednoskrzydłowe, dzielone krzyżowymi szczeblinami na prostokątne kwatery. Okna kruchty, identyczne w konstrukcji, jednak o połowę węższe, w kształcie smukłych prostokątów.

Otwory drzwiowe zewnętrzne. Jedyne wejście do kościoła zlokalizowano na osi środkowej ściany zach. Stanowi je duży otwór w kształcie prostokąta stojącego, przesłonięty 2-skrzydłowymi drzwiami, zbitymi z desek na listwach, z zewnątrz drzwi opierzone deskami, ułożonymi ukośnie i nabitymi ćwiekami.

Otwory drzwiowe wewnętrzne. Przejście między kruchtą i nawą stanowi otwór w kształcie prostokąta stojącego, w którym 2-skrzydłowe drzwi ramowo-płycinowe, przeszklone od góry i dzielone w przeszkleniach szczeblinami krzyżowymi. Zakrystia dostępna jest przez prostokątne, zamknięte trójbocznie przejście pozbawione stolarki, zlokalizowane w pn. ścianie apsydy prezbiterialnej (skutek ostatniej przebudowy, w wyniku której zlikwidowano pierwotny otwór usytuowany w pn. części ściany tęczowej). Na strych prowadzi mały prostokątny otwór na osi środkowej ściany empory muzycznej, w którym jednoskrzydłowe drzwi, zbite z desek na zastrzał.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
585 m ³	85 m ²	kościół katolicki, dawniej parafialny	kościół katolicki, filialny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja <ul style="list-style-type: none"> ⇒ 1962 r — pokrycie dachu gontem; ⇒ 1968 r — nowe schody przed kościołem; ⇒ 1968 r — wymiana instalacji elektrycznej; ⇒ 1973 r — wymiana pokrycia gontowego dachów; ⇒ 1990–94 r — wymiana pokrycia dachowego; nowa instalacja elektryczna i odgromowa; konserwacja więźby dachowej; wykonanie drewnianego podestu w prezbiterium; ⇒ 1995 r — konserwacja pokrycia dachowego; naprawa i konserwacja sygnaturki; ⇒ 1997 r — przebudowa prezbiterium i zmiana wejścia do zakrystii; 		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <p>obiekt w dobrym stanie technicznym; w narożnikach ścian i pod otworami okiennymi kruchty widoczne lekkie zawilgocenia belek, ślady wilgoci również na kamiennej posadzce kruchty; zły stan drzwi wejściowych zewnętrznych;</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <ul style="list-style-type: none"> ⇒ konieczna konserwacja i impregnacja ścian kościoła; ⇒ wymiana zewnętrznej stolarki drzwiowej; ⇒ oczyszczenie i konserwacja kamiennego muru podmurówki; ⇒ osuszenie posadzki kruchty; 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne.

25. Opracował

tekst ..... „ALMA” PHU 26.07.98

plany i rysunki ..... „ALMA” PHU 26.07.98

zdjęcia ..... „ALMA” PHU 26.07.98

miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

22. Bibliografia

H. NEULING, Die schlesische Kirchorte und kirchliche Stiftungen., Breslau 1884, S.58;
H. LUTSCH, Verzeichnis ..., Bd. III, 1891, S. 449;
O. GRÜNDLER, Jubelüchlein f. d. Evang. Gemeinde zu Crommenau ... , 1895;
J.JUNGnitz, Visitationsberichte der Diözese Breslau., Breslau 1908, S. 108, 294;
G. GRUNDMANN, Schl.Architektem im Dienste der Herrschafft Schaffgotsch ... ,
Strassburg 1930, S.103;
G. GRUNDMANN, Kunstwanderungen in Riesengebirge.,München 1969, S. 135;
Schematyzm archidiecezji wrocławskiej., Wrocław 1971,1978, str. 195;

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

- ♦ wkładka nr 1: cd. opisu; zestawienie materiału fotogr.; zdjęcia;
- ♦ wkładka nr 2: zdjęcia;
- ♦ wkładka nr 3: zdjęcia;

1. Miejscowość KROMNÓW	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. opisu; zestawienie materiału fot.; zdjęcia
----------------------------------	--	--

RZUT. Kościół orientowany, o osi podłużnej odchylonej o ok. 30° na pd. Rzut prosty i symetryczny, na który składa się prostokątny korpus budowli, z dodaną od zach. osiową, prostokątną poprzeczną kruchtą, poprzedzoną szerokimi schodami i większą, także poprzeczną i prostokątną zakrystią od wsch. Na osi środkowej kruchty wejście do kościoła, które osłania szeroki okap dachu, wsparty na dwóch kwadratowych w przekroju słupach. Część wsch. nawy tworzy nie wyodrębnione w rzucie i bryle budowli prezbiterium z trójboczną apsydą, wcinającą się w przestrzeń zakrystii.

BRYŁA. Prosta i mało skomplikowana, regularna bryła kościoła posadowiona jest na kamiennej podmurówce o zmiennej wysokości (znacznie wyższej od strony pn.). Każda z części kościoła: korpus, nieco węższa zakrystia i jeszcze węższa kruchta, są takiej samej wysokości; nakrywają je odrębne dachy okapowe z przypustnicami – 2-połaciowe w przypadku korpusu i kruchty, 3-połaciowy w zakrystii. We wsch. części kalenicy dachu korpusu, nad nie wyodrębnionym w bryle prezbiterium, ażurowa sygnaturka, zwieńczona spiczastym hełmem wieżowym z krzyżem. Dach kruchty przedłużony nad wejście do kościoła, wsparty na dwóch słupach.

ELEWACJE.

Elewacja zach. – fasada. Zdominowana przez nieco węższą od korpusu kruchtę, poprzedzoną szerokimi kamiennymi schodami, ujętymi w murki, stanowiące przedłużenie podmurówki ścian bocznych korpusu; na osi środkowej obszerne wejście z 2-skrzydłowymi drzwiami, osłonięte przedłużonym dachem kruchty, wspartym po bokach na dwóch prostych słupach z małymi mieczykami; ściany bocznych części korpusu ślepe; szczyty kruchty i korpusu odeskowane w pionie z olistwowaniem, naroża zwęglowane z ostatkami.

Elewacja pn. 3-częściowa, z 4-osiowym korpusem i nieco cofniętymi, jednoosiowymi kruchtą i zakrystią; wysoka podmurówka z surowych, dużych nieregularnych ciosów kamiennych tworzy silny kontrast z ciemnymi belkowymi ścianami zrębowymi kościoła; otwory okienne ujednolicone, tylko w kruchcie o połowę węższe, rytmizują elewację, stanowiąc jej podstawowy element artykulacyjny; naroża poszczególnych części budowli zwęglowane z ostatkami.

Elewacja wsch. Ślepa zrębowa ściana z ciemnych belek drewnianych, ujęta w narożne ostanki zwęglowań, posadowiona jest na, zmniejszającej wysokość ku pd. podmurówce z dużych nieregularnych ciosów szarego granitu.

Elewacja pd. Elewacja zakomponowana identycznie jak elewacja przeciwna, istotną różnicą, mającą znaczny wpływ na wygląd całości, jest znacznie niższa podmurówka, która nie tworzy tak wyraźnego kontrastu z drewnianymi ścianami budowli.

WNĘTRZE. Korpus poprzedzony małą kruchtą, w której wejście na emporę muzyczną; część prezbiterialna nie wyodrębniona w rzucie i bryle budowli, we wnętrzu zaznaczona tylko drewnianym podestem, zakończona jest węższą trójboczną apsydą z trójkątnym zamknięciem, nawiązującym do kształtu stropu z oskrzynieniem; w jej ścianie pn. przejście do zakrystii; od zach. wbudowana empora muzyczna, wsparta na dwóch prostych słupach

WYPOSAŻENIE. Zachowała się kamienna renesansowa chrzcielnica z 1593 r., pochodząca prawdopodobnie z pierwotnego kościoła, reszta wyposażenia pochodzi z czasów

budowy nowego kościoła (stolarszczyzna: tabernakulum, frag. ambony, mensa ołtarzowa; obraz św. Jerzy) oraz powstała współcześnie (ołtarze boczne).

INSTALACJE: elektryczna, odgromowa.

ZESTAWIENIE MATERIAŁU FOTOGRAFICZNEGO

1. Widok kościoła od pn., z szosy.
2. Elewacja pn.
3. Widok kościoła od pn.-zach.
4. Elewacja pd.
5. Elewacja wsch.
6. Sygnaturka.
7. Wejście do kościoła.
8. Jedno z okien korpusu.
9. Węgiel kruchty z ostatkami.
10. Wnętrze – widok w stronę prezbiterium.
11. Widok w stronę prezbiterium z empory muzycznej.
12. Widok wnętrza w stronę kruchty i empory muzycznej.
13. Schody na emporę muzyczną.

2.

3.

4.

5.

1. Miejscowość

KROMNÓW

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ FILIALNY.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

6.

7.

8.

9.

10.

11.

1. Miejscowość

KROMNÓW

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ FILIALNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

12.

13.

